

Historia sztuki

Opis arkuszy egzaminacyjnych

Arkusze egzaminacyjne z historii sztuki zostały opracowane na dwóch poziomach:

- podstawowym – *Arkusz I* (MHS-P1_1P-122)
- rozszerzonym – *Arkusz II* (MHS-R1_1P-122)

Arkusz I zawierał **29** zadań, zdający mógł uzyskać maksymalnie **100** punktów, egzamin trwał **120** minut.

Arkusz II zawierał **16** zadań, zdający mógł uzyskać maksymalnie **50** punktów, egzamin trwał **180** minut.

Zadania zawarte w arkuszach egzaminacyjnych sprawdzały wiadomości i umiejętności określone w trzech obszarach standardów wymagań egzaminacyjnych:

- Wiadomości i rozumienie
- Korzystanie z informacji
- Tworzenie informacji

Zadania zawarte w arkuszach egzaminacyjnych sprawdzały wiadomości i umiejętności odpowiadające standardom wymagań:

- Wykazania się znajomością faktów i rozumieniem epok, stylów, kierunków i dzieł ikonograficznych oraz chronologii historii sztuki,
- Wykorzystywania i stosowania wiedzy do opisu i analizy zjawisk artystycznych
- Samodzielnego przedstawiania i oceniania wybranych zagadnień z historii sztuki, formułowania przejrzystej i logicznej wypowiedzi pisemnej .

Analiza jakościowa

Arkusz I

Standardowy zestaw zadań egzaminacyjnych z historii sztuki dla poziomu podstawowego składał się z 29 zadań: otwartych (krótkiej odpowiedzi) i zamkniętych.

Zadania w arkuszu PP sprawdzały umiejętność wyjaśniania, analizowania i oceniania zjawisk plastycznych oraz umiejętność analizy formalnej dzieł sztuki. Wśród zadań zamkniętych przeważały zadania wielokrotnego wyboru i na dobieranie.

Do zadań wykorzystano wiele materiałów źródłowych, takich jak: barwne fotografie dzieł rzeźbiarskich i architektonicznych, rysunki mebli, plany i rzuty obiektów, ryciny fasad i wnętrz budowli, reprodukcje dzieł wybitnych malarzy. Materiały te stanowiły podstawę do wyjaśniania, analizowania i oceniania zjawisk plastycznych oraz do analizy formalnej dzieł sztuki

Poziom podstawowy - zadania trudne i bardzo trudne

Zadanie 7. (1 pkt)

Zaznacz poprawne dokończenie zdania.

Sztuka rokoka najbardziej dynamicznie rozwinęła się za panowania

- A. Franciszka I.
- B. Ludwika XIV.
- C. Ludwika XV.
- D. Ludwika XVI.
- E. Napoleona Bonaparte.

Sprawdzane umiejętności

Znajomość kierunków w sztuce (I 1.a.1)

Wskaźnik łatwości zadania dla ogółu zdających 0,22	Wskaźnik łatwości zadania	
	LO	LP
Czynności/kryteria/poziomy	0,18	0,22
Poprawny zapis rozwiązania: C. Ludwika XV.		
Komentarz: Zadanie okazało się trudne zarówno dla uczniów liceów ogólnokształcących jak i liceów profilowanych. Większość uczniów podawało błędną odpowiedź: B. Ten często powtarzający się błąd wynika zapewne z faktu, że epoka Ludwika XIV jest obszernie omawiana na lekcjach historii i przez to lepiej zapamiętana.		

Zadanie 22. (8 pkt)

W zadaniu przedstawiono barwne fotografie znanych dzieł rzeźbiarskich: *Doryforosa* dłuta Polikleta i *Dokera* autorstwa Constantina Meuniera.

- a) Podaj:
  - temat rzeźb
  - czas ich powstania (wiek).
- b) Wymień trzy cechy stylistyczne formy każdej rzeźby.
- c) Sformułuj wniosek dotyczący stylu/kierunku, który reprezentują rzeźby.

Sprawdzane umiejętności

Rozpoznawanie dzieł, czasu ich powstania, opisanie, analiza i porównanie (standard I, 1b, standard III,1)

Wskaźnik łatwości zadania dla ogółu zdających a. 0,15 b. 0,48 c. 0,15	Wskaźnik łatwości zadania	
	LO	LP
Czynności/kryteria/poziomy	a. 0,16 b. 0,50 c. 0,17	a. 0,22 b. 0,44 c. 0,11

Poprawny zapis rozwiązania/Przykładowy poprawny zapis rozwiązania:

a)

Poprawna odpowiedź:

A

- Doryforos, akt męski/zwycięzca w zawodach/sportowiec/oszczepnik (niosący włócznię)
- V wiek p.n.e.

B

- postać robotnika/doker/robotnik portowy
- XIX wiek

b)

Przykłady poprawnych odpowiedzi:

A

- rzeźba pełna, frontalna
- statyczna
- zwarta z ażurem
- postać w swobodnym ujęciu/delikatna sugestia ruchu
- kontrapost (ciężar ciała spoczywa na jednej nodze, druga jest ugięta)
- o prawidłowej muskulaturze/studium anatomiczne
- oparta na module, matematyczne ustalenie proporcji postaci
- postać idealizowana
- twarz podzielona na równe trzy części, bez emocji, stoicki spokój
- heroizacja
- harmonia

B

- rzeźba pełna, przeznaczona do oglądania ze wszystkich stron
- zdynamizowana/oparta na kierunkach skośnych
- przeciwstawienie układu ciała i głowy
- bryła z ażurami
- postać stojąca w swobodnym ujęciu/kontrapost (ciężar ciała spoczywa na jednej nodze, druga jest ugięta)
- ubiór podkreśla muskulaturę
- postać przedstawiona realistycznie
- twarz o cechach indywidualnych
- heroizacja widoczna w pozie

c)

Rzeźba A jest charakterystyczna dla okresu klasycznego starożytnej Grecji/starożytnej Grecji, rzeźba B jest charakterystyczna dla kierunku realizmu.

2 p. – za sformułowanie poprawnego wniosku uwzględniającego styl dwóch rzeźb

1 p. – za uwzględnienie we wniosku stylu jednej rzeźby

Komentarz:

Zadanie dotyczące rozpoznania i analizowania dzieł rzeźbiarskich okazało się dla maturzystów trudne, szczególnie w podpunkcie a i c. Abiturienti bez problemu rozpoznawali i analizowali rzeźbę A, gdyż jest to dzieło kanoniczne i powszechnie znane. Wykazali się natomiast niewielką znajomością dzieł rzeźbiarskich XIX wieku. Dzieło B pozostało przez wielu nierozpoznane lub opisywane jako *posąg renesansowy*, ze względu na występujący kontrapost, stąd błędne wnioski końcowe. Uczniowie często nie potrafili dostrzec i zdefiniować dynamiki kompozycji, stopnia realizmu i idealizacji. Pojawia się uzasadniona obawa, że nie potrafili odróżnić opisu od analizy stylistycznej, gdyż często udzielali odpowiedzi: *rzeźba A przedstawia nagiego mężczyznę, posąg B posiada strój/ jest ubrany*.

Zadanie 24. (3 pkt)

Wpisz we właściwe miejsca tabeli twórców oraz fundatorów każdego z wymienionych dzieł. Wybierz ich spośród podanych poniżej.

Twórcy: Augustyn Locci, Jan Trevano, Franciszek Florentczyk, Jan Chrystian Kamsetzer, Bartolomeo Berecci, Santi Gucci

Fundatorzy: Zygmunt I Stary, Anna Jagiellonka, Stefan Batory, Zygmunt III Waza, Jan III Sobieski, Stanisław August Poniatowski

Dzieło	Twórca	Fundator
Sala Rycerska w Zamku Królewskim w Warszawie		
Pałac w Wilanowie		
Nagrobek Stefana Batorego		
Nagrobek Jana Olbrachta		
Kościół św. Piotra i Pawła w Krakowie		

Sprawdzane umiejętności

Znajomość mecenasów dzieł sztuki i artystów pracujących dla nich (I 1.b.4)

Wskaźnik łatwości zadania dla ogółu zdających	Wskaźnik łatwości zadania	
0,10	LO	LP
Czynności/kryteria/poziomy	0,11	0,11

Poprawny zapis rozwiązania:

W kolejności:

Kamsetzer, Stanisław August Poniatowski

Locci, Jan III Sobieski

Gucci, Anna Jagiellonka

Franciszek Florentczyk, Zygmunt Stary

Trevano, Zygmunt III Waza

Komentarz:

To kolejne zadanie, w którym należało połączyć wiedzę z historii sztuki ze znajomością historii, dla wielu uczniów okazało się bardzo trudne. Podobnie jak w poprzednich latach zadania, w których badana była znajomość tła historyczno- kulturowego i społecznego epoki, były rzadko podejmowane lub maturzyści udzielali nieprawidłowych odpowiedzi. Podczas analizy błędnych odpowiedzi nie zauważono powtarzających się typowych błędów, a pojawiające się przykładowe rozwiązania (np. *Pałac w Wilanowie- Kamsetzer- Anna Jagiellonka*) mogą świadczyć o nieznajomości sztuki polskiej.

Zadanie 25. (1 pkt)

W zadaniu umieszczono barwne fotografie: „Tłumu” Magdaleny Abakanowicz i „Popiersia bez głowy” Aliny Szapocznikow.

Wpisz we wskazane miejsca nazwiska polskich rzeźbiarek, które są autorkami przedstawionych dzieł.

Sprawdzane umiejętności Znajomość przedstawionych dzieł sztuki (I 1.b.1)		
Wskaźnik łatwości zadania dla ogółu zdających	Wskaźnik łatwości zadania	
0,03	LO	LP
Czynności/kryteria/poziomy	0,01	0,17
Poprawny odpowiedź/Przykładowy poprawny zapis rozwiązania: A. (Magdalena) Abakanowicz B. (Alina) Szapocznikow		
Komentarz: Zadanie badało znajomość dorobku artystycznego najwybitniejszych przedstawicieli polskiej sztuki nowoczesnej i najczęściej pozostawało bez rozwiązania. Okazało się bardzo trudne dla tegorocznych maturzystów, najprawdopodobniej dlatego, że reprodukowane dzieła nie należą do „obiegowego kanonu” (znacznie częściej reprodukowany jest <i>Abakan czerwony</i> Magdaleny Abakanowicz, a w przypadku Aliny Szapocznikow – jej <i>Portret zwielokrotniony</i>). Ponadto tak słaby wynik świadczy o nieznajomości polskiej sztuki współczesnej nawet w liceach plastycznych.		

Poziom rozszerzony - zadania trudne i bardzo trudne

Zadanie 1. (2 pkt)

W zadaniu umieszczono cztery fotografie przedstawiające reprodukcje dzieł malarskich z różnych epok (*Ostatnia podróż Temeraire’a* Williama Turnera, *Scena portowa* Claude Lorraina, *Spokój poranka* Paula Signaca i *Pejzaż morski z Saintes-Maries-De-La-Mer* Vincenta van Gogha)

Rozpoznaj przedstawione dzieła. Wpisz we wskazane miejsca:

- nazwisko autora,
- styl/kierunek artystyczny.

Sprawdzane umiejętności		
Znajomość przedstawionych dzieł sztuki (I 1.b.1)		
Wskaźnik łatwości zadania dla ogółu zdających	Wskaźnik łatwości zadania	
0,22	LO	LP
Czynności/kryteria/poziomy	0,22	0,23
Poprawny zapis rozwiązania: A. Turner, romantyzm B. Lorrain, barok/barok klasycyzujący C. Signac, neoimpresjonizm/postimpresjonizm D. van Gogh, postimpresjonizm/protoekspresjonizm		
Komentarz: Jest to zadanie otwarte, w którym maturzyści musieli wykazać się zarówno znajomością reprodukowanych dzieł, jak i umiejętnością obserwacji cech stylowych obrazów. Najczęściej pojawiające się błędne odpowiedzi to: w podpunkcie B. <i>Canal/ klasycyzm</i> , a w podpunkcie C. <i>Seurat/ neoimpresjonizm</i> . W podpunkcie C. wielu zdających nie potrafiło rozpoznać autora dzieła. Brak prawidłowych odpowiedzi wynika zapewne z pobieżnej znajomości ouvre wyżej wymienionych artystów, a także schematycznego przyswajania wiedzy na temat stylu/ epoki.		

Zadanie 2. (1 pkt)

Przeczytaj tekst o wybranym artyście i wykonaj polecenie.

„Stał się wyrazicielem powabów życia najwyższych warstw społecznych swojej epoki. Stworzył rodzaj malarstwa, który przedstawia rozmowy, zabawy i flirty uroczych dam i kawalerów w otoczeniu parku czy ogrodu – nazwany później *fête champêtre* lub *fête galante*”.

Podaj nazwisko artysty i kraj, w którym tworzył.

Sprawdzane umiejętności		
Znajomość twórczości wskazanego artysty (I 1.b.4).		
Wskaźnik łatwości zadania dla ogółu zdających	Wskaźnik łatwości zadania	
0,30	LO	LP
Czynności/kryteria/poziomy	0,32	0,26
Poprawny zapis rozwiązania: Antoine Watteau, Francja		

Komentarz:

To zadanie miało na celu zbadanie zarówno wiedzy o twórczości Antoine, a Watteau, jak i znajomości terminów artystycznych związanych z epoką rokoka. Częste powtarzające się błędne odpowiedzi (*Boucher*, *Chalgrin* czy *Gainsborough*) wynikały z nieznajomości francuskich pojęć. Przyczyny wysokiego wskaźnika trudności należy zatem, podobnie jak w zadaniu poprzednim, upatrywać w bardzo powierzchownej wiedzy maturzystów.

Zadanie 3. (1 pkt)

Zaznacz właściwe wyjaśnienie terminów.

Ambalaż (emballage)

- A. Zbiór podobnych przedmiotów, które są charakterystyczne dla twórczości Armana.
- B. Obraz, którego proporcje wypaczono tak, by był czytelny, gdy patrzy się na niego pod pewnym kątem.
- C. Jednowarstwowy sposób malowania, bez stosowania podmalówek.
- D. Opakowanie przedmiotu lub budynku typowe dla działań Christo.

Hydria

- A. Typ wazy greckiej służącej do noszenia i nalewania wody.
- B. Przedstawienie mitologicznego potwora, którego pokonał Herakles.
- C. Dwupoziomowa fontanna w barokowych ogrodach francuskich.
- D. Sposób przedstawiania Matki Boskiej z Dzieciątkiem na ramieniu.

Kromlech

- A. Stożkowy grobowiec typowy dla kultury Myken.
- B. Krąg kamiennych monolitów typowy dla późnego neolitu, epoki brązu i żelaza.
- C. Rodzaj prasy litograficznej popularnej na przełomie XIX i XX w.
- D. Kredens regencyjny o symetrycznej, floralnej dekoracji.

Sprawdzane umiejętności

Znajomość terminów z zakresu sztuk plastycznych (I 2.b.2)

Wskaźnik łatwości zadania dla ogółu zdających	Wskaźnik łatwości zadania	
0,19	LO	LP
Czynności/kryteria/poziomy	0,17	0,34

Poprawny zapis rozwiązania/Przykładowy poprawny zapis rozwiązania:

ambalaż – D, hydria – A, kromlech – B

Komentarz:

Zastanawia tak niski wskaźnik łatwości w tym zadaniu, gdyż test wyboru sprawdzał znajomość absolutnie podstawowych pojęć, które uczniowie poznają zarówno na lekcjach historii sztuki jak i zajęciach z wiedzy o kulturze. Jako definicję hydrii zdający podawali często odpowiedź B., co świadczyć może o niepełnej i fragmentarycznej wiedzy z zakresu mitologii greckiej. Jako definicję kromlechu najczęściej wybierali odpowiedź A.

Zadanie 4. (1 pkt)**Zaznacz nazwy trzech dzieł, które powstały w kręgu mecenatu Piastów.**

- A. krypta św. Leonarda na Wawelu
- B. Sąd Ostateczny Hansa Memlinga
- C. krucyfiks Wita Stwosza w kościele Mariackim w Krakowie
- D. Płyta Wiślicka
- E. kościoły z serii baryczkowskiej, m.in. w Szydłowie i Stopnicy
- F. Zamek Królewski w Warszawie

Sprawdzane umiejętności		
Znajomość dzieł sztuki i określanie czasu ich powstania (I 1.b.1)		
Wskaźnik łatwości zadania dla ogółu zdających	Wskaźnik łatwości zadania	
0,29	LO	LP
Czynności/kryteria/poziomy	0,31	0,23
Poprawny zapis rozwiązania: A. krypta św. Leonarda na Wawelu D. <i>Płyta Wiślicka</i> E. kościoły z serii baryczkowskiej, m.in. w Szydłowie i Stopnicy		
Komentarz: W tym zadaniu, podobnie jak w pozostałych, w których badana była znajomość kontekstu historycznego i społecznego epoki, udzielano odpowiedzi nieprawidłowej. Niemal żaden z uczniów nie wybrał odpowiedzi E., co oznacza, że nie znane są im fundacje Kazimierza Wielkiego. Częsty natomiast wybór C. świadczy o braku wiedzy z historii polskich dynastii.		

Zadanie 5. (1 pkt)**Wybierz i podkreśl trzech artystów, w twórczości których występował motyw Dawida i Goliata.**

Leonardo da Vinci, Heda, Masaccio, Bernini, Donatello, Holbein, El Greco, Caravaggio

Sprawdzane umiejętności		
Znajomość twórczości wskazanych artystów (I 1.b.4)		
Wskaźnik łatwości zadania dla ogółu zdających	Wskaźnik łatwości zadania	
0,40	LO	LP
Czynności/kryteria/poziomy	0,40	0,46
Poprawny zapis rozwiązania: Bernini, Donatello, Caravaggio		
Komentarz: Aby prawidłowo rozwiązać to zadanie, należało nie tylko szczegółowo poznać twórczość wskazanych artystów, ale też szeroki kontekst kulturowy epok i miejsc, w których tworzyli. Motyw walki Dawida i Goliata jest zawsze omawiany na lekcjach języka polskiego, dlatego dziwi niski wskaźnik łatwości, częsty wybór np. <i>El Greca</i> .		

Zadanie 6. (2 pkt)

W zadaniu umieszczone zostały reprodukcje następujących dzieł: „Katedra w Rouen” Claude Moneta, „Katedra w Salisbury” Johna Constabla i „Katedra w Chartres” Camille’a Corota.

Rozpoznaj przedstawione obrazy Claude’a Moneta, Johna Constabla i Camille’a Corota. Wpisz we wskazane miejsca:

- nazwy miast, w których znajdują się katedry namalowane na obrazach,
- kierunki malarskie, które reprezentują te obrazy.

Sprawdzane umiejętności		
Znajomość przedstawionych dzieł sztuki (I 1.b.1)		
Wskaźnik łatwości zadania dla ogółu zdających	Wskaźnik łatwości zadania	
0,39	LO	LP
Czynności/kryteria/poziomy	0,42	0,26
Poprawny zapis rozwiązania: A. Monet – Rouen, impresjonizm B. Constable – Salisbury, romantyzm C. Corot – Chartres, realizm/szkoła Barbizon		
Komentarz: To zadanie sprawiło szczególne trudności uczniom liceów profilowanych. Najczęściej rozpoznawanym dziełem był obraz A. W przypadku pozostałych - nie rozpoznawano zabytków lub mylono kierunki malarskie: najczęściej <i>romantyzm</i> z <i>realizmem</i> . Świadczy to o mało zadawalającym poziomie wiedzy na temat sztuki XIX wieku.		

Zadanie 7. (2 pkt)

Rozpoznaj budowlę.

a) Podaj:

– nazwę budowli i nazwę miasta, w którym znajduje się to dzieło,

.....

– nazwę miasta, w którym wybudowano świątynię – pierwowzór dzieła przedstawionego na fotografii.

.....

b) Określ funkcję budowli przedstawionej na fotografii.

.....

Sprawdzane umiejętności		
Znajomość przedstawionego dzieła architektury (I 1.b.1)		
Wskaźnik łatwości zadania dla ogółu zdających	Wskaźnik łatwości zadania	
0,14	LO	LP
Czynności/kryteria/poziomy	0,16	0,04

Poprawny zapis rozwiązania:**a)**

Poprawna odpowiedź:

- świątynia Sybilli, Puławy
- Tivoli

b)

Poprawna odpowiedź:

funkcja wystawiennicza/muzealna

Komentarz:

Zdający najczęściej nie rozpoznawali budowli przedstawionej na rycinie.

Wśród najczęściej powtarzających się błędnych odpowiedzi występowały: *Florencja*, *Rzym* zamiast *Puławy*, a *Warszawa* zamiast *Tivoli*.

Maturzyści nie znali także muzealnej funkcji budowli, którą określano jako: *świątynię* lub *bazylikę*.

Zadanie 8. (1 pkt)**Zaznacz trzy poprawne informacje o ołtarzu mariackim Wita Stwosza.**

- A. Na skrzydłach bocznych ukazano sceny starotestamentowe.
- B. Powstał w I połowie XV w.
- C. W części centralnej przedstawiono Zwiastowanie.
- D. Wykonany został z drewna lipowego i dębowego.
- E. Cechuje go styl łamanych szat.
- F. Ma strukturę pentaptyku.
- G. Predellę ołtarza dekoruje scena Zaśnięcia Marii.

Sprawdzane umiejętności

Znajomość wymienionego dzieła sztuki (I 1.b.1)

Wskaźnik łatwości zadania dla ogółu zdających	Wskaźnik łatwości zadania	
	LO	LP
0,12		
Czynności/kryteria/poziomy	0,13	0,11

Poprawny zapis rozwiązania:

- D. Wykonany został z drewna lipowego i dębowego.
- E. Cechuje go styl łamanych szat.
- F. Ma strukturę pentaptyku.

Komentarz:

Zadanie oparte na teście wyboru okazało się zadziwiająco trudne zarówno dla zdających.

Sprawdzało stan wiedzy uczniów na temat najbardziej kanonicznego dzieła polskiego gotyku: występujących w nim wątków ikonograficznych oraz znajomość pojęć związanych z konstrukcją ołtarza. Zdający nie znali takich terminów artystycznych, jak: *predella*, *pentaptyk* i *styl łamany*, a także ikonografii staro- i nowotestamentowej, dlatego zaznaczali nieprawidłowe odpowiedzi.

Zadanie 9. (2 pkt)**Rozpoznaj przedstawione dzieło i podaj:****a) autora**
.....**b) tytuł dzieła**
.....**c) wiek powstania**
.....**d) materiał, z którego wykonano dzieło**
.....**e) źródło ikonograficzne.**
.....**Sprawdzane umiejętności**

Znajomość przedstawionego dzieła rzeźbiarskiego (I 1.b.1)

Wskaźnik łatwości zadania dla ogółu zdających

0,43

Wskaźnik łatwości zadania**LO****LP**

Czynności/kryteria/poziomy

0,44

0,39

Poprawny zapis rozwiązania:

a) August Rodin

b) *Danajda*

c) XIX w./przełom XIX i XX wieku

d) marmur/kamień (z powodu istnienia różnych wersji rzeźby uznaje się także odpowiedź brąz)

e) mitologia/mity greckie/literatura (Dante)

Komentarz:

To zadanie sprawiło maturzystom wiele problemów z dwóch powodów: mylnie rozpoznawali autora i materiał, z którego wykonano dzieło (*Michał Anioł, brąz*), a także nie opanowali wystarczająco wiedzy na temat postaci i wątków mitologicznych, co skutkowało podaniem błędnego tytułu dzieła: *Danae*.

Zadanie 10. (1 pkt)**Wybierz i podkreśl nazwy trzech rzeźb wykonanych przez Michała Anioła.**

Madonna przy schodkach, Pomnik konny Gattamelaty, Pieta Rondanini, Pomnik konny Colleonego, Mojżesz, Merkury

Sprawdzane umiejętności		
Znajomość twórczości wskazanego artysty (I 1.b.4)		
Wskaźnik łatwości zadania dla ogółu zdających	Wskaźnik łatwości zadania	
0,47	LO	LP
Czynności/kryteria/poziomy	0,50	0,31
Poprawny zapis rozwiązania:		
Madonna przy schodkach, Pieta Rondanini, Mojżesz		
Komentarz:		
Aby prawidłowo rozwiązać to zadanie, należało wnikliwie zapoznać się z twórczością najbardziej wszechstronnego i znanego artysty doby renesansu. Błędne odpowiedzi świadczą o powierzchownej wiedzy zdających zarówno na temat spuścizny Michała Anioła, jak i rzeźby epoki odrodzenia i manieryzmu.		

Zadanie 11. (1 pkt)**Zaznacz nazwy dwóch dzieł, których miejscem eksponowania jest Luwr.**

- A. *Śmierć Marii* Caravaggia
- B. *Zaślubiny Arnolfinich* van Eycka
- C. *Nike z Samotraki*
- D. *Wymarsz strzelców* Rembrandta
- E. *Mleczarka* Vermeera
- F. *Ambasadorowie* Holbeina

Sprawdzane umiejętności		
Znajomość miejsc eksponowania dzieł sztuki (I 1.b.5)		
Wskaźnik łatwości zadania dla ogółu zdających	Wskaźnik łatwości zadania	
0,32	LO	LP
Czynności/kryteria/poziomy	0,33	0,23
Poprawny zapis rozwiązania/Przykładowy poprawny zapis rozwiązania:		
A. <i>Śmierć Marii</i> Caravaggia C. <i>Nike z Samotraki</i>		
Komentarz:		
Zadanie okazało się trudne, szczególnie dla uczniów, którzy, przygotowując się do egzaminu, nie pracowali zgodnie ze standardami wymagań egzaminacyjnych lub też posiadają niewielką wiedzę ogólną o kulturze. Zbyt mała jest wśród zdających znajomość zasobów muzeów zarówno polskich jak i europejskich. Najczęściej prawidłowo zaznaczaną odpowiedzią była C. Pozostałe odpowiedzi były zaznaczane przypadkowo.		

Zadanie 12. (1 pkt)

Wpisz obok tytułu każdego z obrazów nazwę techniki, w której to dzieło zostało wykonane.

Dzieło	Technika
<i>Śpiący Staś</i> Stanisława Wyspiańskiego	
<i>Miłość ziemską i niebiańską</i> Tycjana	
<i>Wypędzenie Adama i Ewy z Raju</i> Masaccia	
<i>Kompozycja z plecionym krzesłem</i> Pabla Picassa	

Sprawdzane umiejętności

Znajomość technik artystycznych (I 2.a.1)

Wskaźnik łatwości zadania dla ogółu zdających	Wskaźnik łatwości zadania	
0,43	LO	LP
Czynności/kryteria/poziomy	0,44	0,43

Poprawny zapis rozwiązania:

W kolejności: pastel, olej, fresk, kolaż

Komentarz:

Zadanie to sprawiło maturzystom duże trudności. Okazało się, że nie znają oni technik powstania nawet takich dzieł, które są często reprodukowane i analizowane, jak *Śpiący Staś* Wyspiańskiego czy *Wypędzenie Adama i Ewy z Raju* Masaccia. Najwięcej błędnych odpowiedzi zanotowano w przypadku dzieła Picassa (*olej, instalacja*), zaś w przypadku dzieła Masaccia pojawiała się odpowiedź: *tempera*.

Część II - analiza porównawcza

Zadanie 15 (20 pkt)

W zadaniu umieszczono reprodukcje obrazów: François Gérard, *Amor i Psyche*, 1798, olej na płótnie, 186 cm x 132 cm, i Gustaw Klimt, *Spełnienie*, 1905–1909, technika mieszana (akwarela, tempera, złota i srebrna folia, mozaika), projekt dekoracji naściennej jadalni pałacu Stoclet w Brukseli, 194 cm x 120 cm.

Przeanalizuj strukturę formy obrazów A i B według podanych punktów:

- A. kompozycja (6 pkt)
- B. kolorystyka (4 pkt)
- C. światłocień (4 pkt)
- D. ekspresja (wyraz) (4 pkt)
- E. krótkie wnioski końcowe (2pkt)

A. kompozycja (6 pkt)

Sprawdzane umiejętności

Porównanie przedstawionych dzieł malarskich pod względem kompozycji, kolorystyki, światłocienia i ekspresji; sformułowanie wniosku dotyczącego formy przedstawionych dzieł (II, III)

Wskaźnik łatwości zadania dla ogółu zdających	Wskaźnik łatwości zadania	
0,69	LO	LP
Czynności/kryteria/poziomy	0,69	0,70

Przykładowy poprawny zapis rozwiązania:

Obraz A

- kształt pola obrazowego (format obrazu) prostokąt pionowy/kompozycja wertykalna
- dwie postaci na tle pejzażu/scena wielofiguralna (dwufiguralna) w plenerze
- kompozycja centralna
- dominantę kompozycyjną (centrum kompozycyjne) stanowi para kochanków
- kompozycja zamknięta z lewej strony, z prawej otwiera ją ucięcie skrzydeł Amora
- występowanie wielu kierunków, w tym diagonali, pionów i poziomów
- dążenie do symetrii/symetrię rozbija linia stoku wzgórza i skrzydła Amora
- kompozycja zrównowazona
- linia horyzontu przebiega niemal w połowie obrazu
- wyraźnie wydzielone plany kompozycyjne
- głębia budowana perspektywą zbieżną
- perspektywa powietrzna
- perspektywa barwna
- kadr dość bliski/postaci zajmują ponad połowę płaszczyzny obrazu

Obraz B

- kształt pola obrazowego (format obrazu) prostokąt pionowy/kompozycja wertykalna
- dwie postaci na ornamentálnym tle (w nieokreślonej przestrzeni)/pejzażu/scena wielofiguralna
- centrum kompozycyjne (para kochanków) przesunięte zostało w prawo (zaś ich głowy w lewo)
- obok kierunku pionowego wyznaczanego linią ciał kochanków, pojawia się wiele łuków, form spiralnych, owalnych, koncentrycznych
- kompozycja dynamiczna

- kompozycję otwiera ornamentalne tło
- kompozycja asymetryczna
- horror vacui
- linia horyzontu obniżona
- brak zaznaczenia planów kompozycyjnych/scena jednoplanowa
- brak tradycyjnych metod budowania głębi/kulisowość
- kadr dość bliski, postaci zajmują znaczną część przestrzeni obrazu

Komentarz:

Analiza kompozycji obu dzieł okazała się zadaniem łatwym. Zdający używali jednak często nieprecyzyjnych terminów plastycznych, nie potrafili określić, czy dana kompozycja jest otwarta czy zamknięta, jedno- czy wieloplanowa. W tym punkcie znacznie łatwiejsze do analizy okazało się dzieło Gerarda ze względu na jasno wyznaczone kierunki, wieloplanowość, użycie zbieżnej i powietrznej perspektywy. Niewielu uczniów zauważyło, że w obrazie Klimta mamy do czynienia z kompozycją jednoplanową.

B. kolorystyka (4 pkt)

Sprawdzane umiejętności

Porównywanie kolorystyki dzieł (standard II 4, III 1)

Wskaźnik łatwości zadania dla ogółu zdających	Wskaźnik łatwości zadania	
0,78	LO	LP
Czynności/kryteria/poziomy	0,78	0,77

Przykładowy poprawny zapis rozwiązania:

Obraz A

- szeroka gama barw
- przewaga barw chłodnych/koloryt chłodniejszy
- przeważają barwy chromatyczne
- dominuje szmaragdowa zieleń, występują też: blady błękit, ugier złocisty, morelowa barwa szaty Psyche i biel (wymienienie minimum trzech barw występujących w obrazie)
- występują kontrasty temperaturowe między zielenią roślinności a ugrami karnacji ciał postaci
- kontrast walorowy między bielą szaty Psyche a ciemną plamą roślinności
- przeważają barwy nienasycone
- barwy stonowane
- barwy jasne
- koloryt lokalny
- występują barwy czyste i złamane
- akcent morelowej szaty Psyche
- plama zróżnicowana walorowo
- plama barwna podporządkowana rysunkowi

Obraz B

- szeroka gama barwna
- przeważają barwy ciepłe
- przewaga barwy złocistej (jasnej żółci neapolitańskiej beżów)
- akcenty barwne bieli, czerni, zieleni, fioletu
- akcenty czystych barw
- silny kontrast walorowy między czernią a bielą
- plama płaska/nieźróżnicowana walorowo

- plama wyraźnie obwiedziona konturem/wyraźne granice plam barwnych
- wymienienie minimum trzech barw występujących w obrazie
- przewaga barw chromatycznych
- żywa kolorystyka/nasycone barwy
- barwy nierealistyczne/abstrakcyjne
- kontrasty temperaturowe między zielenią a złotem

Komentarz:

Zadanie okazało się łatwe dla ogółu absolwentów. Zdający w wysokim stopniu opanowali niezbędną terminologię, nadal jednak mylą pojęcia: *dominacja kolorów* (czyli najczęściej występujące barwy) i *dominanta* (akcent czystych barw na tle złamanych).

C. Światłocien (4 pkt)

Sprawdzane umiejętności

Porównywanie światłocienia i modelunku dzieł (standard II 4, II 1)

Wskaźnik łatwości zadania dla ogółu zdających

Wskaźnik łatwości zadania

0,60

LO

LP

Czynności/kryteria/poziomy

0,63

0,46

Przykładowy poprawny zapis rozwiązania:

Obraz A

- światło rozproszone
- źródło światła poza obrazem
- światło naturalne (dienne)
- światło pada z lewej strony i z przodu
- światło modeluje formy/ modelunek buduje przestrzenność postaci
- delikatny/miękki modelunek światłocieniowy ciał
- najjaśniejszy punkt to ciała postaci, najciemniejszy – roślinność po prawej stronie Amora

Obraz B

- brak tradycyjnego modelunku światłocieniowego
- formy są płaskie
- synteza światła i koloru
- światło równomiernie rozproszone/jednolite
- źródło światła poza obrazem
- nieokreślone źródło światła
- złoto zdaje się emanować światłem

Komentarz:

Abiturienti liceów ogólnokształcących względnie dobrze zaobserwowali światło na obu obrazach, precyzyjnie i szczegółowo opisywali kąt jego padania i modelowanie form. W przypadku uczniów liceów profilowanych brak aparatu pojęciowego spowodował, że używali określeń nieprecyzyjnych i zbyt ogólnych. Szczególnie trudna okazała się pod tym względem analiza dzieła Klimta. Niewielu abiturientów dostrzegło, że użycie złota i mozaiki jako tworzywa malarskiego spowodowało „wewnętrzne lśnienie” obrazu.

D. Ekspresja (wyraz) (4 pkt)

Sprawdzane umiejętności

Formułowanie wniosków- syntetyzowanie spostrzeżeń dotyczących analizy porównawczej dzieł (standard III 2).

Wskaźnik łatwości zadania dla ogółu zdających	Wskaźnik łatwości zadania	
0,55	LO	LP
Czynności/kryteria/poziomy	0,56	0,49

Przykładowy poprawny zapis rozwiązania:

Obraz A

- przewaga wartości rysunkowych/linearyzm
- idealizacja ciał postaci
- poprawność anatomiczna
- antykizacja
- nastrój spokoju i harmonii/melancholia
- postaci okazują sobie czułość/uczucie
- ograniczona mimika, nośnikiem emocji są gesty/teatralizacja gestów
- wzrok Psyche wpatrzony w przestrzeń, Amor spogląda spod współprzymkniętych powiek na ukochaną/wyraźne interakcje między postaciami
- symboliczne znaczenie motyla (symbol duszy, odrodzenia, atrybut Psyche)
- gładka faktura/fini
- subtelna zmysłowość
- precyzja w oddaniu detali

Obraz B

- deformacja/synteza przedstawionego świata
- najistotniejszą rolę odgrywa płaska plama i otaczający ją kontur
- dekoracyjność
- ornamentalność/geometryzacja
- odrealnienie przestrzeni
- wpływ estetyki bizantyńskiej (złoto, elementy mozaiki)
- wyraźne interakcje między postaciami
- wyczuwalna namiętność/zmysłowość
- zamknięte oczy kobiety i gest jej dłoni świadczą o przeżywaniu rozkoszy/uniesienia miłosnego
- symboliczne znaczenie form obłych i graniastych na szatach postaci (połączenie pierwiastków żeńskich i męskich)
- zróżnicowanie techniki (użytych materiałów) wpływa na różnorodność faktury

Komentarz:

Jest to zadanie, w którym uczniowie formułowali krótkie wnioski na temat nastroju, podstawowych środków budowy obrazu, wewnętrznego przekazu dzieł. Okazało się dla uczniów umiarkowanie trudne.

E. Krótkie wnioski końcowe (2pkt)

Sprawdzane umiejętności Formułowanie wniosków- syntetyzowanie spostrzeżeń dotyczących porównawczej analizy dzieł. (standard III 2)		
Wskaźnik łatwości zadania dla ogółu zdających	Wskaźnik łatwości zadania	
0,42	LO	LP
Czynności/kryteria/poziomy	0,45	0,27
Przykładowy poprawny zapis rozwiązania: <ul style="list-style-type: none"> • Obraz A jest dziełem klasycystycznym/neoklasycznym, obraz B secesyjnym/modernistycznym/należy do Art Nouveau/Jugendstil. Podobny temat ukazany został odmiennie. Gérard posługuje się tradycyjnymi środkami wyrazu plastycznego, by opowiedzieć kulminacyjny punkt mitu, Klimt, deformując świat, kreuje magiczną przestrzeń, by wyeksponować ideę namiętności. • Zgodnie z ideałami klasycyzmu Gérard ukazał piękno ciała i sięgnął do antycznych źródeł, Klimt, jako malarz secesji, skupił się na efektach dekoracyjnych. Oba obrazy mają charakter zmysłowy (erotyczny). Obraz A posługuje się tematem mitologicznym, obraz B przedstawia fizyczne i symboliczne zespolenie kochanków.		
Komentarz: Zadanie okazało się trudne dla zdających . Niewielu rozpoznało styl analizowanych dzieł, co wynikało z braku podstawowej wiedzy na temat klasycyzmu i secesji, a także z braku znajomości szerokiego kontekstu kulturowego. W przypadku obrazu A. uczniowie nie zidentyfikowali antycznych źródeł inspiracji (rozpoznawali występujące postacie jako <i>Chrystusa i świętą, anioła i świętą, Psychę i anioła</i>), natomiast u Klimta nie dopatrzyli się cech malarstwa przełomu wieków.		

Część III - wypracowanie

Zadanie 16. (10 pkt)

Temat 1. W jaki sposób sztuka klasycyzmu czerpała inspiracje z dziedzictwa antyku?
W odpowiedzi uwzględnij analizę formy i treści czterech, innych niż zamieszczone w arkuszu, wybranych dzieł z różnych dyscyplin artystycznych.

Temat 2. Na podstawie analizy formy i treści czterech, innych niż zamieszczone w arkuszu, wybranych dzieł z różnych epok przedstaw funkcjonowanie w sztuce motywu szczęścia.

Sprawdzane umiejętności

Pisanie tekstu o odpowiedniej strukturze i konstrukcji. Wykazanie się znajomością faktów z dziedziny historii sztuki, selekcjonowanie, kojarzenie i ich łączenie w logiczny i klarowny sposób; znajomość terminologii sztuk plastycznych i ich periodyzacji. Wykorzystanie wniosków z analizy formalnej i ikonograficznej dzieła. Umiejętna interpretacja treści dzieła. Ocenianie i wartościowanie zjawisk artystycznych. Wskazywanie kontekstów historycznych i kulturowych związanych z opisanym tematem. Sprawne posługiwanie się polszczyzną. (standard III 2,3)

Przedstawienie i ocenianie wybranych zagadnień z zakresu historii sztuki; sformułowanie przejrzystej i logicznej wypowiedzi pisemnej (I, II, III)

Lp.	Oceniane kryteria	Liczba pkt	Łatwość czynności		
			Ogółem	LO	LP
1.	Konstrukcja wypowiedzi	2	0,58	0,60	0,49
2.	Trafność przytoczonych przykładów i umiejętność ich omówienia w związku z tematem (sposób werbalizowania wrażeń wizualnych)	4	0,48	0,50	0,36
3.	Znajomość materiału historyczno-artystycznego	2	0,46	0,50	0,23
4.	Terminy i pojęcia	2	0,65	0,69	0,40
5.	Język i styl	1	0,84	0,87	0,63

Przykładowy poprawny zapis rozwiązania:

Kryterium 1: Prace wysoko ocenione charakteryzowała właściwa kompozycja: układ trójdzielny, zachowane proporcje między poszczególnymi częściami, logiczny dobór poprawnych merytorycznie argumentów; klarowny wywód.

Kryterium 2: W pracach wysoko ocenionych dokonana została poprawna i pełna analiza formalna i treściowa wskazanej w temacie liczby dzieł. Zdający przytoczył i omówił konkretne przykłady zgodnie z tematem, nie popełniając przy tym rażących błędów w pisowni nazwiska autora i tytułu dzieła.

Kryterium 3: Zdający wykazał się bardzo dobrą znajomością opisywanego okresu – ukazał ludzi, fakty, wydarzenia, daty, kierunki, style i tendencje oraz ich wpływ na indywidualny styl artysty.

Kryterium 4: W pracach wysoko ocenionych zawarta została użyta we właściwym kontekście poprawna, różnorodna terminologia związana z opisem dzieł architektury i sztuk plastycznych.

Kryterium 5: język komunikatywny, pozbawiony rażących błędów.

1. Konstrukcja wypowiedzi

2 p. – kompozycja pracy właściwa: zachowane proporcje między poszczególnymi częściami, logiczny dobór poprawnych merytorycznie argumentów; wywód klarowny

1 p. – zachwianie proporcji między poszczególnymi częściami, logiczny dobór większości poprawnych merytorycznych argumentów

0 p. – niewłaściwa kompozycja i nielogiczny dobór większości argumentów

2. Trafność przytoczonych przykładów i umiejętność ich omówienia w związku z tematem (sposób werbalizowania wrażeń wizualnych)

4 p. – poprawna analiza formalna i treściowa wskazanej w temacie liczby dzieł

3 p. – poprawna analiza formalna i treściowa większości wymaganych dzieł

2 p. – poprawna analiza formalna i treściowa połowy wskazanej liczby dzieł lub niepełna (formalna lub treściowa) analiza wszystkich przykładów

1 p. – elementy poprawnej analizy formalnej i treściowej mniej niż połowy wymaganych dzieł

0 p. – niepoprawna analiza formalna większości przytoczonych dzieł lub niewłaściwy dobór dzieł, lub błędna interpretacja większości przytoczonych dzieł

3. Znajomość materiału historyczno-artystycznego

2 p. – poprawna faktografia: znajomość opisywanego okresu – ludzie, fakty, wydarzenia, daty, kierunki, style i tendencje oraz ich wpływ na indywidualny styl artysty

1 p. – w faktografii dopuszczalne usterki lub nieliczne błędy; pobieżna znajomość opisywanego okresu

0 p. – większość przytoczonych faktów jest błędna

4. Terminy i pojęcia

1 p. – poprawna, różnorodna terminologia związana z opisem dzieł architektury i sztuk plastycznych, używana swobodnie we właściwym kontekście

0 p. – w terminologii związanej z opisem dzieł sztuki liczne błędy lub jej brak

5. Język i styl

1 p. – język komunikatywny mimo błędów

0 p. – język niekomunikatywny

Komentarz:

Temat 1:

Temat okazał się dość trudny, dlatego rzadziej wybierany przez zdających. Powodem tego była zapewne konieczność uwzględnienia dzieł z co najmniej dwóch dyscyplin artystycznych. Uczniowie nie byli przygotowani do analizowania w wypracowaniu rzeźb i zabytków architektonicznych.

Najczęstszym błędem popełnianym przez maturzystów w pracach nisko ocenionych były niepoprawnie wymienione tytuły i nazwy dzieł, nieznajomość ich funkcji i miejsca usytuowania, a także brak nazwiska twórcy.

Często też zdający omawiali mniej przykładów (niezgodnie z poleceniem), popełniając przy tym liczne błędy merytoryczne. Brakowało w odpowiedzi rzetelnej analizy formalnej i stylowej dzieł (w przypadku architektury klasycystycznej uczniowie pomijali nazwy detali i ornamentów, a także elementów konstrukcyjnych).

Nawet w pracach wysoko ocenionych zdarzało się, że ich autorzy, zapominając o poleceniu, zbyt pobieżnie charakteryzowali poszczególne dzieła. Błędem kardynalnym było opisywanie zabytków renesansowych, a także greckiego i rzymskiego antyku.

Temat 2:

Temat drugi był częściej wybierany przez zdających. Okazał się atrakcyjny dla uczniów, którzy posiadają szeroką lecz jednocześnie pobieżną wiedzę humanistyczną.

Zdający nie mieli trudności z przytoczeniem poprawnej liczby dzieł, często jednak popełniali błędy kardynalne w pisowni nazwisk artystów oraz tytułów obrazów. Ponadto wykazywali brak podstawowej wiedzy historycznej, nie radzili sobie z rozpoznaniem biblijnego lub mitologicznego źródła inspiracji.

To powodowało liczne błędy o charakterze merytorycznym: jako „motyw szczęścia” wymieniane były przedstawienia pasyjne, Sąd Ostateczny czy wygnanie z Raju.

Wnioski wynikające z analizy jakościowej zadań

Dla ogółu zdających zadania zestawu egzaminacyjnego z historii sztuki na poziomie rozszerzonym okazały się trudne i bardzo trudne.

Ponieważ historia sztuki wybierana była jako przedmiot dodatkowy na egzaminie maturalnym, podobnie jak w latach poprzednich, można zaobserwować pewną polaryzację wyników, wynikającą najprawdopodobniej z wyboru kierunku studiów. Prace zdających były albo bardzo dobre (gdy wybór egzaminu przypuszczalnie pokrywał się z dalszym etapem nauki), albo bardzo słabe (jeśli o wyborze decydowała jedynie chęć sprawdzenia wiedzy w zakresie historii sztuki).

Żadnemu ze zdających nie udało się uzyskać maksymalnej liczby punktów (świadectwa z najwyższym wynikiem otrzymali finaliści i laureaci Olimpiady artystycznej- sekcja plastyki).

Na poziomie podstawowym łatwe okazały się dla uczniów jedynie dwa zadania (zad. 10c. polegające na określeniu stylu dzieł Leonarda da Vinci i Endy'ego Warholla, i 26. , w którym uczniowie mieli rozpoznać styl przedstawionych na rycinie mebli), zaś na poziomie rozszerzonym – 15 a. i b., czyli analiza porównawcza kompozycji i koloru dzieł. Umiarkowanie trudne okazały się dla uczniów pytania sprawdzające umiejętność rozpoznawania podstawowych dzieł malarstwa i architektury oraz analizy porównawcze.

Najwięcej trudności sprawiły natomiast pytania na dobieranie i uzupełnianie, szczególnie jeśli dotyczyły szerokiego kontekstu kulturowego.

Problemem maturzystów było także rozpoznanie i umiejscowienie zabytków sztuki polskiej, tak dawnej jak i współczesnej.

W zakresie znajomości prac malarskich trudne okazały się zarówno zadania sprawdzające znajomość technik artystycznych, jak i te, które badały wiedzę z zakresu ikonografii biblijnej i mitologii.

Przygotowując się do egzaminu, maturzyści powinni zwrócić większą uwagę na znajomość historii i szeroko pojętej kultury europejskiej i polskiej.

Odpowiedzi do zadań sprawdzających wiedzę i umiejętności w zakresie identyfikowania dzieł pochodzących z XX wieku świadczą o tym, że zdający kończą zazwyczaj edukację na XIX stuleciu.

W analizach porównawczych i wypracowaniach zauważono dbałość o stronę kompozycyjną wypowiedzi, coraz mniej pojawia się rażących błędów ortograficznych. Język i styl pozostawia jednak wiele do życzenia: szczególnie w analizach porównawczych zdający używają języka nieprecyzyjnego, operują elipsami.

Gorzej wygląda kwestia użycia poprawnej terminologii z zakresu zjawisk artystycznych, najgorzej zaś znajomość materiału historyczno- artystycznego.

Zdający powinni również popracować nad wykształceniem umiejętności syntetycznego ujęcia, szczególnie w wypracowaniach na temat motywów artystycznych.

Zdający muszą pamiętać, że aby uzyskać satysfakcjonujący ich wynik egzaminu, powinni:

- znać standardy wymagań egzaminacyjnych,
- opanować i stosować niezbędną specjalistyczną terminologię,
- posiadać szeroką wiedzę w zakresie historii, geografii i literatury oraz szeroko rozumianej kultury,
- wykazać się dużą erudycją, którą nabyć można jedynie pod wpływem stosownej lektury i czynnego uczestnictwa w kulturze.